

Љиљана Малетин Војводић

#АЛБЕРТИНА 2023

Бечки музеј Албертина ове године слави 20-годишњицу поновног отварања. Простор музеја са више од двеста година дугом историјом постојања, који годишње посети око милион људи, реновиран је и проширен 2003. Прослављајући свој јубилеј, музеј Албертина уприличио је групне изложбе радова реализованих у медију графике од средњег века до савремене уметничке праксе, изложбу поводом 50-годишњице смрти Пабла Пикаса, изложбе Јошитома Наре, Алекса Каца и др.

У колекцији Албертине налазе се радови Пикаса, Дирера, Рафаела, Микеланђела, Рембранта, Рубенса, Ренора, Леонарда да Винчија, Гоје, Сезана, Матиса, Климта, Шилеа, Кокошке, Ворхола, Базелица, Кифера и многих других значајних аутора. Музеј чува и једну од највећих и најзначајнијих графичких збирки у свету са око 65.000 цртежа и преко милион графика. Иако у колекцијама овог музеја нису довољно заступљени радови уметница или аутора/-ки маргинализованих група подложних дискриминацији, намера музеја јесте да се постојеће музејске збирке заокруже, прошире и диверсификују уз вођење рачуна о политикама идентитета, родној и друштвеној разноликости, афричкој и квир уметности, последицама климатских промена и њиховом деловању на културну баштину. У том смислу, важне су ретроспектива јапанског уметника Јошитома Наре (Yoshitomo Nara, "All My Little Words", 10. 5 - 1. 11. 2023), ретроспективна изложба-перформанс мултимедијалне уметнице Вали Екс-

порт (Valie Export, "Retrospective", 23. 4 - 1. 10. 2023), познате по радовима са феминистичким и друштвено-политичким подтекстом, као и групна изложба планирана за 2024. годину – „Различитост, пол, раса и род” ("Diversity, Sex, Race and Gender"), чији концепт дезинтеграције традиционалног уметничко-историјског канона укључује недавне аквизиције радова недовољно експонираних аутора које затварају празнине у музејској колекцији.

„Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графике”

Будући да музеј Албертина поседује једну од најзначајнијих графичких збирки у свету, у част јубилеја уприличена је ретроспектива радова реализованих у медију графике од средњег века до савремене уметничке праксе – од Албрехта Дирера до Кики Смит и Демијена Хирста. И док је изложба „Дирер, Мунк, Миро – Велики мајстори графике” ("Dürer, Munch, Miró – The Great Masters of Printmaking", 27. 1 - 14. 5. 2023) била постављена у Албертини, изложба „Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графике” ("Andy Warhol to Damien Hirst. The Revolution in Printmaking", 24. 2 - 23. 7. 2023) реализована је на новој изложбеној локацији музеја – у простору Албертина Модерн, у Кунстлерхаусу на Карлсплацу. Реч је о новом музеју из 2020. године који је посвећен модерној и савременој уметности, усмерен на излагање и праћење међународне уметничке продукције, као и савре-

мене уметности Аустрије после 1945. године. Овај музеј поседује колекцију од преко 60.000 дела пет хиљада уметника као што су Енди Ворхол, Синди Шерман, Герхард Рихтер, Херман Нич, Алекс Кац, Марија Лесниг...

Изложба „Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графике” презентује седамдесет радова, као и револуционарне технике у графици након 1960. године, укључујући и откриће сито-штампе. Како им традиционални процеси, као што су гравирање и литографија, више нису били довољни, уметници су се раних 1960-их окренули новим техникама штампања. Њихова примена им је омогућила нове изражајне могућности: репетицију, радове великих формата, проширену палету боја и сл. У том контексту незаобилазан је рад Ендија Ворхола (*Andy Warhol*; 1928–1987) који је експериментисао техникама из рекламне индустрије и сито-штампом почев од 1962. године. Ворхола су инспирисале рекламе, часописи, амбалажа за храну, фотографије, телевизија, филмови, славне личности... Рачуна се да је урадио око хиљаду портрета међу којима су најпознатији портрети славних, попут Елизабет Тејлор, Деби Хари, Жаклине Кенеди Оназис, Мика Џегера и Мао Цедунга. Од њих је, а и од производа масовне потрошње (попут конзерви за кембел супу), створио симболе поп-арта. На поставци у Албертини Модерн изложене су његова чувена серија „Мао Цедунг”, као и „Кембелове конзерве супе”, радови из серије „Електричне столице” и др.

Из музејске збирке приказана су дела америчког поп-арта и минималне уметности – поред Ворхових радова, и дела Роберта Раушенберга, Роја Ликтенштајна и Доналда Џада, као и радови

уметника попут Кики Смит и Демијена Хирста (*Damien Hirst*; 1965), добитника Тарнерове награде и најпознатијег представника покрета Млади британски уметници. Хирст, који слови за једног од најзначајнијих визуелних уметника данашњице, највећу пажњу медија и шире јавности привукао је радом из 1991. у којем је у акваријуму изложио ајкулу у формалдехиду (“*The Physical Impossibility of Death in the Mind of Someone Living*”). У Албертини Модерн изложена је серија његових радова под називом „Последња вечера” (“*The Last Supper*”, 1999) – критички коментар и пародија фармацеутских производа којима Хирст пропитује савремени систем веровања: религију, љубав, уметност и медицину. Имена фармацеутских компанија заменио је варијацијама свог имена, а називе лекова називима намирница које свакодневно конзумирамо. Број радова одговара броју Христових ученика присутних на последњој вечери, а графике реферирају на радове Ендија Ворхола реализоване у сито-штампи.

На изложби „Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графике” приказани су и радови уметника немачког говорног подручја, као што су Георг Базелиц, Јерг Имендорф, Анселм Кифер, Франц Герч, уз уметнике млађе генерације попут Кристијане Баумгартнер. У његовом препознатљивом маниру – наопачке, изложени су радови сликара, скулптора и графичара Георга Базелица (*Georg Baselitz*; 1938), који још током седамдесетих година прошлог века почиње да слика и излаже своје слике наопачке, што постаје његов заштитни знак („Морате стално шокирати своју, али и перцепцију посматрача. Мозак је најинертнија материја која постоји, креће

се линијом мањег отпора, обожава да понавља клишее који му одавно више ништа не значе. Наше главе су округле управо зато да би мисао могла стално да мења свој смер”, говорио је у интервјуима Базелиц).

„Пикасо. Обележавање 50-годишњице његове смрти”

У знак сећања на педесет година од Пикасове смрти, Француска и Шпанија су 2023. прогласиле годином Пабла Пикаса (*Pablo Ruiz Picasso*; 1881–1973). На десетине његових изложби реализовано је у низу значајних институција у Европи и САД. Сећање на уметника, широј јавности најпрепознатљивијег по кубистичкој фази, као и по једном од најпознатијих уметничких дела са антиратном симболиком, обележено је и у Албертини. У бечком музеју није изложен најзначајнији експонат мадридског Музеја краљице Софије – *Герника*, али је у оквиру изложбе „Пикасо. Обележавање 50-годишњице његове смрти” (“Picasso. Marking the 50th Anniversary of his Death”, 17. 3 – 18. 6. 2023) приказано више од седамдесет Пикасових радова: осамнаест слика из музејске збирке у којој су значајни радови из свих важних фаза каријере овог по многима највећег и најутицајнијег уметника двадесетог века, педесет цртежа и графика и двадесет радова у керамици.

„Све моје мале речи” Јошитома Нара

Од 10. маја до 1. новембра 2023. у изложбеном простору музеја Албертина Модерн може се погледати и изложба „Све моје мале речи” („All My Little

Words”) култног јапанског уметника Јошитома Нара (1959) који кроз графику, сликарство, скулптуру, керамику и инсталације пропитује теме изолације, побуне и духовности, спаја поп-арт са традиционалном јапанском културом. Поставка обједињује његове ране радове на папиру, слике, скулптуре и инсталације, цртеже на папирићима, ковертама, флајерима или картонима на којима се уочава директан утицај музике, књижевности, суб и поп културе.

Још од деведесетих Нара је препознатљив по упечатљивим портретима девојчица у различитим емоционалним стањима, предимензионираних глава, са крупним, продорним, разрогаченим очима које преиспитују, буне се, пркосе свету одраслих и, на неки начин, властитом одрастању, откривајући своје мишљење и осећања с искреношћу и аутентичношћу својственим деци.

Изложба „Све моје мале речи” у Албертини Модерн обједињује Нарин 40-годишњи опус којим аутор пропитује савремени друштвено-политички контекст: друштвене вредности, норме и идеале, алијенацију. Јошитома Нара црпи инспирацију из различитих извора: детињства, музике, књижевности, уличне уметности. Пошто су му родитељи радили, а старија браћа често била ван куће, Нара је, одрастајући на северу Јапана, доста био сам – гледао је цртане филмове, читао стрипове, бајке браће Грим. Када је открио радио-станицу оближње америчке ваздушне базе, упознао се са кантри и рок музиком. Не разумевајући речи песама на енглеском, покушавао је да осмисли њихов садржај, а љубав према музици и даље је део Нариног живота и његове уметничке праксе.

„Кул сликарство“ Алекса Каца

Њујоршки уметник Алекс Кац (*Alex Katz*; 1927) убраја се у значајније ауторе заступљене у збирци савремене уметности овог бечког музеја – заједно с уметницима/-ама као што су Марија Ласниг, Георг Базелиц или Вали Експорт. Зато су у част његовог 95. рођендана, на изложби под називом „Кул сликарство“ (*“Cool painting”*, 4. 2 – 29. 5) у Албертини изложена нека од његових најзначајнијих дела.

Фигуративно сликарство Алекса Каца „са високим степеном апстракције“, које карактеришу велики формати, живе боје и тзв. „симплификација експресије лица“, инспирисано је људима из непосредне околине уметника – породицом и пријатељима с њујоршке уметничке и модне сцене — као и крајоликом његове летње резиденције у Мејну. Његове слике, цртеже, скулптуре и принтове критичари повезују са поп-артом, фигуративном уметношћу, постапстрактним сликарством, новим реализмом, фотографским реализмом, наивним сликарством. Као узор и извори инспирације помињу се: Де Кунинг, Барнет Њуман, сликање уз помоћ шаблона, комерцијална уметност, филмски и телевизијски кадрови, „кул“ цез Мајлса Дејвиса због којег га и називају творцем „кул“ сликарства.

Мада је уметничку славу стекао касно, у својим седамдесетим, Алекс Кац и даље ствара. За свој први продат рад, серију колажа, добио је свега четрдесет долара. Међутим, данас се радови Алекса Каца налазе у колекцијама музеја као што су МоМА, Мет или Витни.

Генерална секретарка и кустоскиња музеја Албертина Констанце Малиса (*Konstanze Malissa*) о изложби „Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графика“

Можеће ли нам рећи нешто више о свом бекџраунду у уметности, како се десило да кокусосираше изложбу „Од Ендија Ворхола до Демијена Хирста. Револуција графика“?

Студирала сам историју уметности, као и студије позоришта, филма и медија на Универзитету у Бечу и почела да радим у Албертини одмах након дипломирања. Тако сам добила одличну прилику да упознам различите департмане, а асистенткиња-кустоскиња сам дуги низ година. Године 2021. постала сам генерална секретарка Албертине и кустосирала сам своју прву изложбу заједно са др Шредером.

Како је стекао процес заједничког рада са директором музеја др Клаусом Албрехтом Шредером?

Приоритет је стална размена мишљења у вези са селекцијом. У концепцији готово сваке изложбе, посебно оне из наше музејске колекције, почињемо са стотинама предмета. Изнова и изнова заједно пролазимо кроз листе радова, разговарамо о различитим уметницима и њиховим радовима. У исто време интензивно се бавим истраживачким радом. Примарно је да се ништа не превиђи или не изостави.

Мало-помало, током оваквог процеса, кристалишу се различите групе радова и уметника. Они чине нашу коначну селекцију из које настаје изложба.

Како бисте описали свој кустоски концепт? Чиме сте се руководили приликом одабира уметника и дела из музејске колекције?

Револуцију после 1960. карактерисала су три важна елемента: први је принцип серијског и понављања, који је типичан за опусе Ендија Ворхола, Чака Клоуза и Доналда Џада.

Монументализација штампане графике, која се уочава у делима уметника у распону од Анселма Кифера и Франца Герча до Георга Базелица и касније до Кристијане Баумгартнер, као и Герта и Увеа Тобиаса, такође представља значајну иновацију.

И коначно, новоусвојена техника сито-штампе у одређеном смислу је отворила пут за овај развој. Стварност – непрестано репродукована и понављана у часописима и дневним новинама – сада је представљена у облику уметничких дела. Радови овог типа више нису настајали према моделима или реалним проматрањем природе већ су настајали по узору на фотографисану стварност. Опонашање стварности тако је замењено репродукованим копијама стварности. Стварност је одавно нестала из уметности због њеног одступања од начела „опонашања природе”. Средином двадесетог века, услед појаве поп-арта, сведочимо њеном изненадном враћању – иако на другачији начин.

С којим сте се изазовима суочили током кустосирања изложбе?

Највећи изазов је редукција. Са овако великом, вишеслојном колекцијом као што је наша, веома је тешко направити кохерентан избор радова.

Који су радови вама били посебно занимљиви, а које појединачне теме посебно интригантне?

Моја омиљена уметница, поред Ворхола, Кејна, Ликтенштајна, Кифера и Герча, јесте Михаела Конрад.

Садашње прогнозе будућности, као и ранија предвиђања у вези са нашом садашњошћу, садржина су циклуса Михаеле Конрад „МОЖЕ ЛИ ОВО БИТИ СУТРА?”. Стилски, уметница се оријентише ка „златном добу” стрипова у Сједињеним Државама између 1930-их и 1950-их – ери у којој су такве публикације биле мејнстрим. Сензационалистичка естетика њених радова помаже да њене приче изгледају као дивље фантазије тадашњих аутора стрипа, а истовремено видљиво доприносе њиховој данашњој вредности.

Додатни извор инспирације, на који се уметница ослања у својим приказима будућности уз помоћ прошлости, роман је Олдоса Хакслија *Врли нови свет* из 1932, који је био далеко испред свог времена у описивању футуристичке утопије тоталитарне друштвене структуре моћи, свеprisутног надзора и оптимизације људских бића од стране државе. У том смислу, Конрадова представља догађаје из стварног света као тобожње пређашње спекулације научне фантастике.

Користећи данашње технолошке могућности, Михаела Конрад је проширила своје различите циклусе омогућивши да се мотиви с њених штампаних графика доживе као проширена стварност путем апликације Artivive.

На изложби сам зајздила радове Кики Смит. Колико је уметница представљено на овој изложби?

Михаела Конрад, Кики Смит, Џули Мерету, Кристијана Баумгартнер и Аугусте Кронхајм.

Да ли се разликује кустосирање групних од самосталних изложби?

Када кустосирате индивидуалну изложбу, 100% сте концентрисани на једног аутора чији се рад приказује. Као да живите са њим неколико месеци. С једне стране, то више исцрпљује од истраживања различитих гледишта, а с друге има посебан шарм. Групне изло-

жбе нас увек суочавају са избором, постоји толико добрих ствари од којих је потребно направити одабир. Посебно је забавно осмишљавати изложбе на одређене теме.

Шта нас у музеју Албертина очекује у 2024. години?

За сада бих издвојила ретроспективне изложбе Роја Ликтенстајна и Марка Шагала, као и групну изложбу „Различитост, пол, раса и род”.